

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์ มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว ในเครือข่ายบริการปฐมภูมิ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

Quality Improvement Model for Laboratory Standard in Sub-district Health Promoting Hospital in Chaturaphakphiman, Roi-Et

กุศลาลัย สุราอามาตย์¹, สงครามชัย ลีทองดี² และเสฐียรพงษ์ ศิวินา³

Kusalasai Suraarmat¹, Songkramchai Leethongdee² and Satianpong Siwina³

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวในเครือข่ายบริการปฐมภูมิอำเภอจตุรพักตรพิมาน

วิธีดำเนินการวิจัย : การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้วงจรคุณภาพ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะเตรียมการและระยะดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 35 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบประเมินตนเอง การสังเกต และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย : พบว่ารูปแบบการพัฒนาส่งผลให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลผ่านการประเมินตามเกณฑ์ โดยภายหลังการพัฒนาเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 42.80 เป็นร้อยละ 91.40 การมีส่วนร่วมเพิ่มจากร้อยละ 25.70 เป็นร้อยละ 65.70 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05, SD = 0.32) โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การทำงานร่วมกันระหว่างทีมสหวิชาชีพในโรงพยาบาลแม่ข่าย และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีระบบกำกับ ติดตาม ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีคณะกรรมการดำเนินงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุน ให้คำแนะนำในการพัฒนา นอกจากนี้การมีนโยบายที่ชัดเจน มีช่องทางในการติดต่อที่เหมาะสม ถือเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว

¹นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, kusalasai@hotmail.com 081-2640867
กลุ่มงานเทคนิคการแพทย์ โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 45180

²รองศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

ABSTRACT

Objectives : To study local development and quality of Laboratory medical and public Health for standard in sub-district Health promoting Hospital , the primary care network in Chaturaphakphiman district.

Methods : This research is an action research. Using quality cycle, Planning, Action, Observation and Reflection. The study is divided into 2 phases . 1. Preparation for research 2. Research process. The sample group consisted of staff involved in laboratory medical public health development about 35 persons collected data by answer question forms, self-Assessment, observation and Interview. Data analyzed using descriptive statistics frequency Percentage, average and standard deviation for quality data and content analysis.

Results : From the development model, the result was that the district health promotion hospitals passed the criteria evaluation. As a result the knowledge of staff working in the Health promoting Hospital .We found that we can have high level average 42.80%, 91.40% participation .We found that status in the high level .Increasing 25.70% to 65.70% ,a lot of satisfied (mean =4.05,SD 0.32). Success factors is to participate of the staff Interoperability between professional teams in the hospital and sub-district promoting hospital .The tracking system and effective evaluation have a committee to develop quality that have a role in solving problem, support for development advice.In addition to, there is clear policy of development and appropriate channel. A factor contributing the effective operation

Keywords : Quality sub-district Health Promoting Hospital

บทนำ

การจัดบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิในประเทศไทย หรือการจัดบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการจัดให้บริการที่หลากหลาย ผสมผสานทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพ สำหรับการให้บริการของหน่วยบริการปฐมภูมิ ด้านบริการทดสอบ หรือตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่เปิดให้บริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล¹ ซึ่งเป็นบริการที่กำหนดในเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาระบบบริการของสถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุข (พบส.2529) โดยได้กำหนดให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำการทดสอบทางห้องปฏิบัติการใน 5 รายการทดสอบ ได้แก่การตรวจวิเคราะห์น้ำตาลในเลือดจากปลายนิ้ว การตรวจวิเคราะห์น้ำตาลและโปรตีนในปัสสาวะ การตรวจวิเคราะห์

การตั้งครรภ์ และการตรวจหาปริมาณเม็ดเลือดแดงอัดแน่น ซึ่งในรายการที่ทำการทดสอบเจ้าหน้าที่ผู้ทำการตรวจวิเคราะห์จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการทดสอบ พร้อมทั้งจะต้องทำการควบคุมคุณภาพการตรวจวิเคราะห์ให้ได้มาตรฐาน เพื่อที่จะได้ให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป¹

ในปี พ.ศ.2559 กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพหน่วยบริการระดับปฐมภูมิ โดยใช้มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว (รพ.สต.ติดดาว) เป็นเกณฑ์ในการพัฒนา ซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งต้องผ่านการประเมินภายใน 5 ปี หรือภายในปี 2565 เพื่อนำไปสู่เป้าหมายประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน²

ด้านการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพตาม

มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว ซึ่งตามเกณฑ์นั้นการประเมินจะประกอบไปด้วยทั้งหมด 8 ส่วนด้วยกัน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 หมวดของบุคลากร ส่วนที่ 2 สถานที่ทำการทดสอบ/พื้นที่ปฏิบัติงาน ส่วนที่ 3 วัสดุ น้ยาและเครื่องมือทดสอบ ส่วนที่ 4 ขั้นตอนก่อนการทดสอบ ส่วนที่ 5 ขั้นตอนการทดสอบ ส่วนที่ 6 การประกันคุณภาพการทดสอบ ส่วนที่ 7 ขั้นตอนหลังการทดสอบและความปลอดภัย และส่วนที่ 8 คือการรายงานผลการทดสอบตามเกณฑ์การประเมิน โดยผลการประเมินจะต้องมีระดับคะแนนมากกว่า 80% ขึ้นไปจึงจะถือว่าผ่านการประเมิน³

ผลการประเมินตนเองของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านระบบคุณภาพและมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข (LAB) ตามมาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว พบว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้งหมด 12 แห่งในอำเภอจตุรพักตรพิมานผ่านการประเมินจำนวน 2 แห่ง ส่วนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่เหลือมีระดับคะแนนอยู่ในช่วง 50-70%⁴

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงมีแนวคิดในการที่จะพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ให้ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการในการให้บริการแก่ประชาชน จะส่งผลให้การดูแลรักษาผู้ป่วยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลของการพัฒนาจะส่งผลให้ระบบบริการสุขภาพมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตอบสนองต่อนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่จะให้“ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข และระบบสุขภาพยั่งยืน”ต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวในเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิส และแม็คแทกการ์ท⁵ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 35 คนประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก และเกณฑ์คัดออก ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารเครือข่ายบริการจตุรพักตรพิมานจำนวน 11 คน และผู้รับผิดชอบหลักและรองในการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแห่งละ 2 คน จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวปี 2560 ของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข และแบบสอบถาม ด้านความรู้ การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเชื่อมั่น กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แบบวัดความรู้ หาค่าความเชื่อมั่น หาโดยวิธี Kuder-Richardson Formula (Kuder-Richardson Formula 20 : KR20) ผลความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.903ด้านการมีส่วนร่วมวิเคราะห์โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha-Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากการคำนวณควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความเชื่อมั่น พบว่า แบบสอบถามวัดการมีส่วนร่วม มีความค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.897 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างเดือน มีนาคม 2560 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

การศึกษานี้ผ่านการรับรองจากอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่ : PH 024/2561 ออกให้ ณ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2561

ผลการวิจัย

พบว่าบริบทและสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 82.90) มีอายุตั้งแต่ 23-31 ปี (ร้อยละ 45.70) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 88.60) เป็นผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ (ร้อยละ 51.40) ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (ร้อยละ 68.60) มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการตรวจวิเคราะห์เป็นระยะเวลา 1-5 ปี (ร้อยละ 54.37) โดยระยะเวลาเฉลี่ย 3.61 ปี (S.D.= 3.60) ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 16 ปี โดยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการพัฒนาคุณภาพ (ร้อยละ 600) กลุ่มตัวอย่างทราบและตระหนักในการพัฒนาคุณภาพ (ร้อยละ 88.60) และในรอบ 1 ปีไม่เคยรับได้รับการอบรมหรือได้รับฟังการชี้แจงเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว (ร้อยละ 60)

ก่อนการพัฒนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุขตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวในระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.60) รองลงมาคือระดับสูง (ร้อยละ 42.80) และระดับต่ำ (ร้อยละ 8.60) ตามลำดับ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว พบว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 62.90) รองลงมาคือมีส่วนร่วมมาก (ร้อยละ 25.70) และมีส่วนร่วมน้อย (ร้อยละ 11.40)

เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินตนเองด้านห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว เครือข่าย

หน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 8 หมวดผ่านการประเมิน หรือมีคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 อยู่เพียง 2 หมวดได้แก่ด้านศักยภาพการให้บริการมีคะแนนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 100 และด้านขั้นตอนหลังการทดสอบและความปลอดภัยคิดเป็นร้อยละ 91.60 และเมื่อพิจารณา หน่วยบริการผ่านการประเมินตามเกณฑ์จำนวน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงกลาง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลิ้นฟ้า ซึ่งมีคะแนนรวมมากกว่าร้อยละ 80

สภาพปัญหาในการดำเนินงานเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ด้านนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ปัญหาด้านการได้รับการสนับสนุน และปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากการวิเคราะห์พบว่า ปัญหาในส่วนของบุคลากร เกิดจากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในตัวมาตรฐาน จึงทำให้การพัฒนาไม่ประสบความสำเร็จ ในส่วนปัญหาด้านนโยบายนั้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงบ่อย และไม่มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรก่อนที่จะมีการประกาศใช้นโยบาย ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา พบว่าผู้บริหารยังไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงในช่วงแรก เนื่องจากเป็นนโยบายใหม่ และยังไม่มีการเตรียมความพร้อมและขาดการมีส่วนร่วม ขาดการช่วยในการวางแผน ประเมิน และติดตามผลการประเมินจากทีมสหวิชาชีพที่เป็นทีมพี่เลี้ยงจากโรงพยาบาลแม่ข่าย และขาดการสนับสนุนเกี่ยวกับความรู้ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่สำคัญ เนื่องจากทางโรงพยาบาลแม่ข่ายยังไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตามมาตรฐาน

ขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์ได้นำเอาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการดำเนินการตามกระบวนการวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ ประเมินผลกิจกรรม (Observation) และการนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน (Reflection) โดยดำเนินการพัฒนาใน 1 วงรอบ ได้มีการร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) โดยแผนปฏิบัติการประกอบไปด้วย แผนพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และส่ง

เสริมความร่วมมือในการพัฒนาเครื่องมือ เอกสารต่างๆ แผนการนิเทศติดตาม มีการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบคุณภาพและมาตรฐานห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว เพื่อพิจารณาให้คำแนะนำ และเป็นพี่ปรึกษาในการพัฒนาตามมาตรฐาน รวมถึงการออกนิเทศติดตามในหน่วยงานหรือจุดบริการที่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางที่กำหนด และ แผนประเมินผล มีการประเมินผลในด้าน ความรู้ การมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในการดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว และการศึกษาการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพภายหลังการพัฒนาตามรูปแบบพบว่าประชากรกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เพิ่มขึ้น จากระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.60) เป็นระดับสูง (ร้อยละ 91.4) การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดี โดยก่อนดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 (S.D. = 0.63) และหลังดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 (S.D.=0.44)

การประเมินตนเอง ในการพัฒนาคุณภาพทั้ง 8 หมวด พบว่าเพิ่มขึ้นโดยมีคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 ทุกหมวด ภายหลังการพัฒนา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งมีระดับคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีคะแนนสูงสุดได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงกลาง (ร้อยละ 93.25) รองลงมาได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดงแดง (ร้อยละ 91.13) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลป่าสังข์ (ร้อยละ 90.75) ตามลำดับ

ด้านความพึงพอใจ ในการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว มีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 91.40 (Mean = 4.05, S.D.=0.32)

อภิปรายผล

จากการศึกษาบริบท การพัฒนาไม่ประสบผลสำเร็จเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัญหาในส่วนของบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในตัวมาตรฐาน ส่งผลให้การพัฒนาตามเกณฑ์ไม่ประสบความสำเร็จ ในส่วนของนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยครั้ง และไม่มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรก่อนที่การประกาศใช้นโยบาย การมีส่วนร่วมในการพัฒนา พบว่าผู้บริหารยังไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงในช่วงแรก เนื่องจากเป็นนโยบายใหม่ จึงยังไม่มี การเตรียมความพร้อม และยังขาดการมีส่วนร่วม การสนับสนุนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การวางแผน การประเมิน และติดตามผลจากทีมสหวิชาชีพที่เป็นทีมพี่เลี้ยงจากโรงพยาบาลแม่ข่าย และพบว่าขาดการสนับสนุนเกี่ยวกับความรู้ด้านมาตรฐาน ขาดการสนับสนุนเกี่ยวกับเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่สำคัญ เนื่องจากทางโรงพยาบาลแม่ข่ายยังไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตามมาตรฐาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของนครชาติ เผื่อนภูมิ⁵ ซึ่งที่พบว่า สาเหตุของการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากปัญหาการดำเนินงานในด้านขาดความรู้ ความไม่เข้าใจ และไม่ยั่งยืน ต่อนโยบายการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของผู้บริหาร ควรมีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ระดับปฐมนุญ มีการเสริมสร้าง ความรู้ ขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากร มีการสนับสนุนความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการวางแผน และบริหารจัดการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากร สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และผู้บริหารให้การสนับสนุนจึงจะส่งผลให้การพัฒนาต่างๆ ประสบผลสำเร็จ

การศึกษาขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว ในเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ตามแนวคิดของเคมมิส และแม็คแทกการ์ท (Kemmis and McTaggart) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน

(Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยทำการพัฒนาใน 1 วงรอบ การพัฒนา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพมีความรู้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพิ่มขึ้น รวมถึงหลังการดำเนินการพัฒนา คะแนนของการพัฒนาตามมาตรฐาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวทั้ง 8 หมวดเพิ่มขึ้นทุกหมวด และเมื่อพิจารณาผลการประเมินตนเองในการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว ภายหลังการพัฒนา ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ทุกแห่ง โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งมีระดับคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รติยา วิภักดิ์⁶ ที่พบว่าการใช้รูปแบบการวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิส และ แม็คแทกการ์ท (Kemmis and McTaggart) พบว่ารูปแบบดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพข้อมูลตามมาตรฐานโครงสร้าง 43 แฟ้มมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยก่อนการพัฒนาส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47.8) ภายหลังการพัฒนาคะแนนเฉลี่ยความรู้เพิ่มขึ้นเป็นระดับสูง (ร้อยละ 94.4) และมีความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานจัดการคุณภาพข้อมูลตามมาตรฐานโครงสร้าง 43 แฟ้ม อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.71, S.D. = 0.22) ดังนั้นจึงควรนำรูปแบบการจัดการคุณภาพดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ในงาน และในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป สำหรับการพัฒนาคูณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวในเครือข่ายอำเภอจตุรพักตรพิมานถือว่ารูปแบบการพัฒนาคุณภาพดังกล่าวมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการพัฒนา

ระดับความรู้ในการพัฒนาคูณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวก่อนการพัฒนาส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 48.60) รองลงมาคือระดับสูง (ร้อยละ 42.80) และระดับต่ำ (ร้อยละ 8.60) ตามลำดับ และหลังจากการพัฒนา พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง (ร้อยละ 91.40) รองลงมาคือระดับปานกลาง (ร้อยละ 8.60) ทำให้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ

โสทรธีย์ แพน้อย⁷ ที่พบว่าปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาของหน่วยบริการปฐมภูมิที่สำคัญ ได้แก่ การมีความรู้โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานพัฒนาของหน่วยบริการปฐมภูมิ ตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนของสาธารณสุขเขต 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.33, p<0.01$) ดังนั้นในการพัฒนาในด้านต่างๆ ควรจะต้องมีการให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด

ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคูณภาพในครั้งนี้ พบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาคูณภาพผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคูณภาพส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 62.90) รองลงมาคือมีส่วนร่วมมาก (ร้อยละ 25.70) และมีส่วนร่วมน้อย (ร้อยละ 11.40) ตามลำดับ ภายหลังการพัฒนา พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 65.70) และมีส่วนร่วมระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.30) ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐวุฒิ วงศ์ชะตา⁸ ที่พบว่าการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผ่านการพัฒนาตามเกณฑ์เครือข่ายบริการปฐมภูมิ ในพื้นที่อำเภอคงหลวง โดยก่อนการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในระดับปานกลาง (mean=2.14) และภายหลังการพัฒนาที่ผ่านตามเกณฑ์คุณภาพ PCA การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดี (mean=4.14) ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งควรจะมีการส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนา จะทำให้การดำเนินงานพัฒนาเกิดความยั่งยืนต่อไป

ด้านความพึงพอใจ พบว่าผู้ที่เข้าร่วมในการวิจัย หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคูณภาพห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว มีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาคูณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาวอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 91.40 (Mean = 4.05, S.D.=0.32) ซึ่งในการที่จะส่งเสริมให้การพัฒนาผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความพึงพอใจในการดำเนินงาน จึงจะส่งผลให้การดำเนินการพัฒนานั้นประสบความสำเร็จ ดังผลการศึกษาของ รติยา วิภักดิ์⁶ ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาคูณภาพข้อมูลตามมาตรฐาน

โครงสร้าง 43 แฟ้ม ในเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอ จตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ประสบผลสำเร็จได้ ผู้ร่วมวิจัยต้องมีความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานจัดการคุณภาพข้อมูลตามมาตรฐานโครงสร้าง 43 แฟ้ม อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 100.00 (Mean = 4.71, S.D.=0.22)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าระดับความรู้ การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีความรู้ ความพึงพอใจในสิ่งที่จะทำ และควรส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.ระบบคุณภาพและมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ; 2557.
2. กระทรวงสาธารณสุข.สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. รายงานการประเมินผลนโยบายการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในระยะนำร่องของปีงบประมาณ 2552. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์; 2553.
3. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว (รพ.สต. ติดดาว) ; 2560.
4. โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน. รายงานผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานรพ.สต.ติดดาว. สรุปรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพสถานบริการ (เอกสารรายงาน). ร้อยเอ็ด : โรงพยาบาลจตุรพักตรพิมาน; 2560.
5. นครชาติ เฟื่อนปฐม.ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข . วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2554
6. รติยา วิภักดิ์. การพัฒนารูปแบบการจัดการคุณภาพข้อมูลตามมาตรฐานโครงสร้าง 43 แฟ้มในเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ หลักสูตร ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2559.
7. โสรตริย์ แพน้อย, อติญาณ ศรีเกษตริณ,ชูลีพร เอกรัตน์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของหน่วยบริการปฐมภูมิ ตามมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชนของสาธารณสุขเขต 6.วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. 2555 ; (12 :1) 64-74.
8. ณัฐวุฒิ วัังคะฮาด.รูปแบบการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตามเกณฑ์คุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ พื้นที่อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ หลักสูตร ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; 2558.